

**Bruxelles, 16. prosinca 2024.
(OR. en)**

16933/24

**EJUSTICE 75
JURINFO 18
JAI 1879**

ISHOD POSTUPAKA

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Za:	Delegacije
Br. preth. dok.:	16593/24
Predmet:	Zaključci Vijeća o upotrebi umjetne inteligencije u području pravosuđa

Na sastanku održanome 12. i 13. prosinca 2024. Vijeće (pravosuđe i unutarnji poslovi) odobrilo je zaključke Vijeća o upotrebi umjetne inteligencije u području pravosuđa. Tekst koji je Vijeće odobrilo nalazi se u Prilogu.

**ZAKLJUČCI VIJEĆA O
UPOTREBI UMJETNE INTELIGENCIJE U PODRUČJU PRAVOSUĐA**

I. UVOD

1. Posljednjih godina umjetna inteligencija (dalje u tekstu: UI) znatno se razvila te je postala sve raširenija. Njezina relevantnost za pravosudne sustave država članica znatno se povećala. Taj razvoj pruža znatne mogućnosti i predstavlja izazove za pravosudni sustav te ukazuje na to da je potrebno pravodobno donijeti nove odluke.
2. Europska unija i njezine države članice istodobno svjedoče stalnom razvoju pravnih, operativnih i tehničkih rješenja kojima se potiče pravosudna suradnja i pristup pravosuđu u prekograničnim građanskim, trgovačkim i kaznenim stvarima. Prekogranična suradnja među državama članicama u razmjeni stečenih iskustava, primjera najbolje prakse, stručnog znanja i informacija o postignućima u integraciji UI-a u pravosudne sustave posebno je važna za osiguravanje jednakog pristupa pravosuđu u cijelom EU-u.

3. Uredba (EU) 2024/1689 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2024. o utvrđivanju usklađenih pravila o umjetnoj inteligenciji (dalje u tekstu: Akt o umjetnoj inteligenciji) prvi je sveobuhvatan zakonodavni instrument na svijetu kojim se regulira umjetna inteligencija. U Aktu o umjetnoj inteligenciji UI sustavi za određene primjene u području kaznenog progona, pravosuđa i alternativnog rješavanja sporova¹ klasificiraju se kao visokorizični te se na njih primjenjuje skup zahtjeva kao što su postupci ocjenjivanja sukladnosti i kontrole kako bi se osigurala visoka razina pouzdanosti.
4. U Zaključcima Vijeća od 9. lipnja 2020. o oblikovanju digitalne budućnosti Europe² skrenuta je pozornost na izazove koji proizlaze iz povećane digitalizacije u europskom gospodarstvu i društvu, među ostalim zbog umjetne inteligencije. U zaključcima Vijeća od 13. listopada 2020. o digitalizaciji naslovljenima „Pristup pravosuđu – iskorištavanje mogućnosti digitalizacije”³ istaknuta je važnost digitalne tranzicije u povećanju djelotvornosti i učinkovitosti pravosudnih sustava. Zaključci Vijeća od 20. listopada 2023. o digitalnom osnaživanju kako bi se zaštitila temeljna prava u digitalnom dobu i zajamčilo njihovo ostvarivanje⁴ usmjereni su na digitalno osnaživanje pojedinaca i sektora koji su ključni za obranu temeljnih prava, kao što je pravosuđe, te na izgradnju sigurnog digitalnog okruženja u kojem su temeljna prava pravilno zaštićena.

¹ Osobito UI sustavi namijenjeni za korištenje od strane pravosudnih tijela ili u njihovo ime za pomoć pravosudnom tijelu u istraživanju i tumačenju činjenica i prava te primjeni prava na konkretan skup činjenica ili za upotrebu na sličan način u alternativnom rješavanju sporova; (Akt o umjetnoj inteligenciji, Prilog III. stavak 8. točka (a)).

² Zaključci Vijeća o oblikovanju digitalne budućnosti Europe, 2020/C 202 I/01, SL C 202I, 16.6.2020., str. 1–12.

³ Zaključci Vijeća „Pristup pravosuđu – iskorištavanje mogućnosti digitalizacije”, 2020/C 342 I/01, SL C 342I, 14.10.2020., str. 1–7.

⁴ 14309/23.

5. U Strategiji za europsko e-pravosuđe (2024. – 2028.) navode se strateški i operativni ciljevi, utvrđuju djelovanja potrebna za postizanje tih ciljeva i uspostavlja osnova za mehanizam praćenja napretka projekata i inicijativa koje su predstavile države članice ili drugi dionici. To uključuje iskorištavanje inovativnih tehnologija kako bi se poduprlo postizanje navedenih ciljeva. Nadalje, u Strategiji se potvrđuje da digitalna transformacija podrazumijeva potrebu za utvrđivanjem konkretnih i odgovarajućih djelovanja koja se mogu prilagoditi izazovima i mogućnostima koji proizlaze iz umjetne inteligencije i drugih tehnologija u nastajanju.
6. U svojim Zaključcima od 5. ožujka 2024. o primjeni Povelje EU-a o temeljnim pravima: promicanje povjerenja djelotvornom sudskom zaštitom i pristupom pravosuđu⁵ Vijeće je pozvalo Komisiju da osigura da se perspektiva temeljnih prava uključi u sva djelovanja EU-a povezana s osiguravanjem djelotvorne sudske zaštite i pristupa pravosuđu, među ostalim iskorištavanjem mogućnosti digitalizacije.
7. Agencija za temeljna prava objavila je studije i izvješća o relevantnim povezanim temama, kao što je izvješće „Oblikovanje budućnosti kakva nam odgovara – umjetna inteligencija i temeljna prava” (*Getting the future right: Artificial intelligence and fundamental rights*)⁶ i izvješće „Pristranost algoritama. Umjetna inteligencija i diskriminacija” (*Bias in algorithms - Artificial intelligence and discrimination*)⁷.
8. Brojne međunarodne organizacije također su donijele važne dokumente u području umjetne inteligencije. Posebnu bi pozornost trebalo posvetiti:
 - a) Europskoj etičkoj povelji Europske komisije za učinkovitost pravosuđa (CEPEJ) Vijeća Europe o upotrebi umjetne inteligencije u pravosudnim sustavima i njihovu okružju⁸, zajedno s povezanim smjernicama CEPEJ-a o upotrebi umjetne inteligencije u pravosuđu;

⁵ [7127/24](https://fra.europa.eu/hr/publication/2020/artificial-intelligence-and-fundamental-rights).

⁶ <https://fra.europa.eu/hr/publication/2020/artificial-intelligence-and-fundamental-rights>.

⁷ <https://fra.europa.eu/hr/publication/2022/bias-algorithm>.

⁸ <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>.

- b) Preporuci Vijeća Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj o umjetnoj inteligenciji⁹;
- c) Rezoluciji Vijeća UN-a za ljudska prava (10. srpnja 2024.) o promicanju i zaštiti svih ljudskih prava, građanskih, političkih, gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava, uključujući pravo na razvoj¹⁰, osobito njezinim odredbama o neovisnosti i nepristranosti pravosuđa, porotnika i procjenitelja te neovisnosti odvjetnika;
- d) Okvirnoj konvenciji Vijeća Europe o umjetnoj inteligenciji i ljudskim pravima, demokraciji i vladavini prava¹¹, čiji je cilj osigurati potpunu usklađenost aktivnosti tijekom životnog ciklusa UI sustavâ sa zaštitom ljudskih prava, demokracije i vladavine prava¹²;
- e) završnom izvješću Savjetodavnog tijela Ujedinjenih naroda na visokoj razini za umjetnu inteligenciju o upravljanju umjetnom inteligencijom za čovječanstvo¹³.

⁹ <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449>.

¹⁰ <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g24/120/36/pdf/g2412036.pdf>.

¹¹ Serija ugovora Vijeća Europe – br. [225], [Vilnius, 5. IX. 2024.].

¹² Treba napomenuti da je EU već potpisao tu konvenciju.

¹³ https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/governing_ai_for_humanity_final_report_en.pdf.

9. Umjetna inteligencija ima ogroman transformativni potencijal. Njezina upotreba može olakšati pristup pravosuđu i poboljšati pravodobnost, učinkovitost i djelotvornost sudskih postupaka. Konkretnije, može pomoći, među ostalim, s određenim rutinskim ili pomoćnim zadaćama, kao što je usmjeravanje pojedinaca u vezi s pravnim informacijama, planiranje rasporeda rasprava, rezerviranje sudskih dvorana ili sprečavanje ponovne identifikacije umiješanih osoba anonimizacijom¹⁴ i pseudonimizacijom¹⁵ sudskih odluka, u skladu s pravilima o zaštiti podataka. Takva poboljšanja sudskih postupaka mogla bi biti korisna i za pojedince i za poduzeća u EU-u. Time bi se poboljšali pravni sustavi EU-a i država članica, čime bi se EU-u pružila konkurentna prednost.
10. Neki drugi slučajevi upotrebe predstavljaju veći rizik. Međutim, pravosudni sustavi trebali bi iskoristiti te slučajeve upotrebe, uz odgovarajuće zaštitne mjere, jer umjetna inteligencija može uvelike pomoći pravosudnom radu, kao što je sažimanje pravosudnog sadržaja, analiza sudske prakse, predlaganje tekstova, usmeno prevođenje u stvarnom vremenu, rješavanje masovnih tužbi ili podupiranje donošenja odluka.
11. Važne su inicijative za istraživanje i inovacije usmjerene na unapređenje razvoja UI sustavâ prilagođene, u skladu s pravom EU-a, za posebne pravne primjene. Suradnja akademske zajednice, industrije, pravosudnih ili drugih javnih tijela i pravosudnih djelatnika ključna je za poticanje inovacija i napretka u tom području.
12. Iznimno je važna i potreba za daljnjim osposobljavanjem pravnih stručnjaka i administrativnog osoblja pravosudnih tijela uključenih u sudske postupke, posebno s obzirom na umjetnu inteligenciju i druga tehnološka dostignuća, na nacionalnoj razini i razini EU-a.

¹⁴ U skladu s uvodnom izjavom 26. Uredbe (EU) 2016/679 (Opća uredba o zaštiti podataka).

¹⁵ Prema članku 4. stavku 5. Uredbe (EU) 2016/679 (Opća uredba o zaštiti podataka).

II. ZAKLJUČCI VIJEĆA

A. OPĆE NAPOMENE

13. Umjetna inteligencija trebala bi se upotrebljavati u pravosuđu uz potpuno poštovanje Povelje Europske unije o temeljnim pravima i u skladu, među ostalim, s Aktom o umjetnoj inteligenciji, Općom uredbom o zaštiti podataka¹⁶ i Direktivom o izvršavanju zakonodavstva¹⁷ kako bi se osigurali transparentnost, odgovornost i nadzor kojima se jamči da su UI sustavi pouzdani i sigurni te da se njihovom upotrebom poštuju temeljna prava. Ovi su zaključci u skladu sa zahtjevima za dizajniranje, razvoj i upotrebu UI sustava, kako su utvrđeni u Aktu o umjetnoj inteligenciji, i u njima se ne izražava namjera da ih se nadiđe.
14. Djelotvoran pristup pravosuđu uključuje pravo na djelotvoran pravni lijek, pravo na pošteno i javno saslušanje u razumnom roku, pretpostavku nedužnosti i pravo na obranu kako je sadržano u člancima 47. i 48. Povelje Europske unije o temeljnim pravima. To su ključni kriteriji za dizajniranje, razvoj ili upotrebu UI sustavâ. Pristup pravosuđu trebao bi biti zajamčen svima, čak i u situacijama u kojima se pojedinci ne koriste informatičkim alatima ili uslugama ili se nalaze u ranjivom položaju.

¹⁶ Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ, SL L 119, 4.5.2016., str. 1–88.

¹⁷ Direktiva (EU) 2016/680 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka od strane nadležnih tijela u svrhe sprečavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Okvirne odluke Vijeća 2008/977/PUP, SL L 119, 4.5.2016., str. 89–131.

15. Praktične smjernice i standardi prilagođeni korisnicima neophodni su za etički i odgovoran razvoj i upotrebu umjetne inteligencije u pravosuđu, u skladu s Aktom o umjetnoj inteligenciji. Takve smjernice i standardi trebali bi se temeljiti na koordiniranim razmjenama i suradnji Komisije, država članica i relevantnih dionika.
16. Umjetna inteligencija može poduprijeti donošenje odluka u sudskim postupcima i alternativno rješavanje sporova, ali ga ne bi trebala zamijeniti: konačno donošenje odluka mora i dalje biti aktivnost koju obavljaju ljudi. Upotreba umjetne inteligencije u tom kontekstu obično se smatra visokorizičnom i trebala bi biti transparentna, primjereno sljedeća i objašnjiva te podlijeći ljudskom nadzoru. Ključno je osigurati da se ta načela uzimaju u obzir i ocjenjuju i u fazi dizajniranja i tijekom cijelog životnog ciklusa UI sustava koji se upotrebljavaju u pravosudnom sektoru.
17. Osim toga, osiguravanje dostupnosti velike količine kvalitetnih podataka ključno je za stvaranje okruženja pogodnog za razvoj UI sustavâ s dodanom vrijednošću.
18. Dostupnost anonimiziranih ili pseudonimiziranih sudskih odluka važan je preduvjet za aplikacije umjetne inteligencije u području pravosuđa, koje posebno u fazi treniranja UI sustavâ zahtijevaju opsežan pristup tim odlukama kako bi mogle provesti svoju analizu.
19. Vijeće poziva Europsku mrežu za pravosudno osposobljavanje i nacionalne vlasti ili tijela odgovorna za pravosudno osposobljavanje da uzmu u obzir potrebu za osposobljavanjem i osnaživanjem pravosudnih djelatnika kako bi se mogli nositi s digitalizacijom pravosudnih sustava, posebno upotrebom umjetne inteligencije u pravosuđu, prilagoditi se pravnom okruženju koje se razvija, smanjiti nedostatke u digitalnim vještinama i ojačati svijest o mogućnostima i rizicima koje predstavljaju UI sustavi koji se upotrebljavaju u području pravosuđa. Trebalo bi dodatno razviti i ažurirati postojeće alate za osposobljavanje usmjereno na digitalizaciju pravosuđa, uključujući umjetnu inteligenciju za pravosudne djelatnike.

20. Vijeće podupire razmjenu informacija i suradnju među državama članicama u pogledu upotrebe umjetne inteligencije u pravosuđu, među ostalim putem postojećih platformi, pri čemu se naglasak stavlja na prioritetne teme i doprinosi se ciljevima utvrđenima u Strategiji za europsko e-pravosuđe za razdoblje 2024. – 2028. Time bi se omogućilo utvrđivanje uobičajenih slučajeva upotrebe i njihovih očekivanih koristi, izazova koje oni predstavljaju i područja u kojima su potrebna poboljšanja.

B. POZIV KOMISIJI

21. Komisija se poziva da dodatno istraži potencijal umjetne inteligencije u području pravosuđa i pomogne državama članicama u provedbi Akta o umjetnoj inteligenciji.
22. Komisija se poziva da promiče odgovarajuće financiranje istraživanja, razvoja i upotrebe umjetne inteligencije u pravosuđu kako bi se povećala ukupna konkurentnost EU-a i njegovih država članica na globalnoj razini i ograničilo administrativno opterećenje u pogledu pristupa mogućnostima financiranja sredstvima EU-a.
23. Ovim zaključcima ne dovode se u pitanje pregovori o višegodišnjem financijskom okviru EU-a za razdoblje nakon 2027.
24. Komisija se poziva da podupre države članice u njihovim prethodno navedenim naporima za prikupljanje i razmjenu informacija.

25. Komisija se poziva da u okviru svojih nadležnosti izradi zajednički „paket instrumenata umjetne inteligencije u području pravosuđa” i upravlja njime, uzimajući u obzir moguću sinergiju s već uspostavljenom „platformom za umjetnu inteligenciju na zahtjev” i drugim inicijativama EU-a u pogledu interoperabilnosti i razmjene resursa i znanja povezanih s razvojem, uvođenjem i upotrebom UI sustavâ. Paket instrumenata umjetne inteligencije u području pravosuđa bio bi repozitorij slučajeva upotrebe umjetne inteligencije (posebno dionika, opsega, cilja, svrhe, funkcionalnosti, scenarija, očekivanih koristi) i alata u pravosudnom sektoru. Alati umjetne inteligencije koje treba uključiti u paket instrumenata, neovisno o tome jesu li razvijeni uz financiranje sredstvima EU-a ili bez njega, mogli bi se staviti na raspolaganje svim državama članicama. Tim paketom instrumenata umjetne inteligencije u području pravosuđa moglo bi se potaknuti stvaranje zajedničkog temelja i primjera upotrebe među državama članicama u pogledu prekogranične upotrebe alata umjetne inteligencije u pravosuđu.

C. POZIV DRŽAVAMA ČLANICAMA

26. Osim skupa pravnih akata i politika na razini EU-a, osmišljenih za poboljšanje pravosudne suradnje i pristupa pravosuđu u prekograničnim građanskim, trgovačkim i kaznenim stvarima, države članice pozivaju se da, prema potrebi, iskoriste i u svoj pravosudni sustav uvedu nova digitalna rješenja, uključujući umjetnu inteligenciju, kako bi se dodatno poboljšale učinkovitost, pravednost i neovisnost pravosuđa.
27. Države članice pozivaju se da istraže potencijal UI sustava koji se stalno razvijaju te da istodobno osiguraju usklađenost s temeljnim pravima, pravilima o zaštiti podataka i drugim primjenjivim zakonodavstvom EU-a.
28. U skladu sa Strategijom za europsko e-pravosuđe za razdoblje 2024. – 2028. države članice pozivaju se da surađuju i razmjenjuju informacije o upotrebi umjetne inteligencije u pravosuđu i o alatima umjetne inteligencije, među ostalim o osnovnim značajkama povezanim s tim alatima, kao što su konfiguracija ili opis njihova funkcioniranja i upotreba softvera otvorenog koda.

29. Uzimajući u obzir informacije iz „paketa instrumenata umjetne inteligencije u području pravosuđa” kojim će upravljati Komisija, države članice pozivaju se na razmjenu informacija i izgradnju zajedničkog stajališta o slučajevima upotrebe, upotrebi alata umjetne inteligencije i njihovu prekograničnom razvoju kako bi se poboljšali pravosudni sustavi i pripremila buduća rješenja za interoperabilnost, uzimajući u obzir europski okvir za interoperabilnost, koji je zajednički dogovoren pristup pružanju europskih javnih usluga na interoperabilan način.
30. Kako je već navedeno¹⁸, trebalo bi poticati pružanje potpore pravnim stručnjacima, stručnjacima u području IT-a i nadležnim vlastima i tijelima te suradnju s njima kako bi se bolje i pravodobno odgovorilo na izazove digitalne transformacije. Osim obveze poduzimanja mjera kako bi se na najbolji mogući način osigurala dostatna razina pismenosti u području umjetne inteligencije za sve pravosudne djelatnike koji upotrebljavaju umjetnu inteligenciju¹⁹, osposobljavanje pravosudnih djelatnika i administrativnog osoblja pravosudnih tijela trebalo bi se usredotočiti na podizanje svijesti. Trebalo bi promicati i bolje razumijevanje posljedica i rizika povezanih s umjetnom inteligencijom, poboljšati razumijevanje promjena u pravu EU-a kojima se odgovara na potrebe digitalnog gospodarstva i društva te poboljšati djelotvornu upotrebu umjetne inteligencije i drugih informatičkih alata za promicanje učinkovitosti pravosudnih sustava, uz istodobnu svijest o inherentnim rizicima.
31. Države članice pozivaju se da ulažu u sigurnu digitalnu infrastrukturu i izgradnju kapaciteta u području pravosuđa kako bi se poduprlo uvođenje naprednih tehnologija, uključujući alate umjetne inteligencije koji se upotrebljavaju u pravosudnim sustavima.

¹⁸ Točka 19.

¹⁹ Vidjeti članak 4. Akta o umjetnoj inteligenciji.